

Семенова Людмила Дмитрівна,
учителька української мови та літератури Смілянської спеціалізованої школи
I-III ступенів №12 Смілянської міської ради Черкаської області

Модельна навчальна програма
«Українська мова. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори Заболотний О.В., Заболотний В.В.
Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1. Лексикологія

ВАРІАНТ 1

Початковий рівень

1. Богдан-Зиновій Михайлович Хмельницький – один з найславетніших українських полководців, козацький гетьман, який навесні 1648 року очолив національно-визвольну боротьбу українського народу. Прочитай висловлення цього військового діяча й визнач, якими за значенням є виділені слова: «Що руками будується, те руками й руйнується».

А синоніми

Б пароніми

В антоніми

Г омоніми

2. У 5 класі у вас з'явився новий предмет – «Вступ до історії України та громадянської освіти». Вибери правильне визначення предмета «Історія».

А Оповідання, розповідь про кого-небудь, що-небудь.

Б Наука, яка вивчає хід розвитку, послідовні зміни якої-небудь галузі природи, культури, знання.

В Наука, яка вивчає минуле людства.

Г Подія, пригода, випадок.

3. У 2018 році на телеканалі «1+1» вийшов телесеріал «Школа», який став найрейтинговішим на українському телебаченні. Прочитай різні тлумачення слова «школа». Укажи речення, у якому воно вжито в прямому значенні.

А Школа – заклад освіти, покликаний здійснювати розумове, моральне, фізичне, трудове й естетичне виховання молодого покоління.

Б Школа – як неспокійний гомінливий вулик: гуде, шумить, сповнений дитячим галасом.

В Школа – святиня і надія народу. У школі твориться людина.

Г Школа – вічне вогнище краси...

Середній рівень

4. Не за горами високими, не за степами широкими, не за морями глибокими, а в царстві її Величності Мови є країна Лексикологія. І живуть там різні за значенням слова. Але одного разу в крані цій стався хаос, і слова розбіглися хто куди. Допоможи її мешканцям повернутися в рідні домівки: установи відповідність між словами та лексичною групою, до якої вони належать.

1 високо – низько	А пароніми
2 самотійний – незалежний	Б омоніми
3 гривна – гривня	В антоніми
4 роман, Роман	Г синоніми
	Д багатозначні слова

5. Відомо, що роль знань у житті людини величезна, її важко переоцінити. У наш час прожити без знань і вибитися в люди просто неможливо. Це розуміли й наші предки, які склали багато прислів'їв про значення знань у житті людини. Поєднай частини українських народних прислів'їв.

1 Письменний бачить вночі більше,...	А треба менше спати.
2 Вчення – світ,...	Б як неписьменний вдень .
1 Щоб більше знати,...	В а невчення – тьма.

6. Прочитай речення й згадай значення виділеного слова. Добери всі слова, які можуть сполучатися із цим словом.

*Нова школа **хизується** на всю околицю писаною обною, і саме на ній, а не на тій, старенькій, спинається око перехожого.*

- А дівчина
- Б калина
- В пісня
- Г вітер
- Д грім
- Е учень
- Ж заняття

Достатній рівень

7. Грицько Бойко – видатний український поет і перекладач. Його твори відрізняються особливим гумором, по-доброму висміюють такі вади дитячого характеру, як хвалькуватість, бешкетництво, підлабузництво, вередливість, балакучість та ін.

Прочитай вірш поета «Виступайченко» та віднайди синоніми до слова «говорить».

(У відповідь запиши тільки номери синонімів через кому без пробілу)

*Виступайченко Панас
завжди виступає(1).
А для чого? В котрий раз?
Сам того не знає(2).
А рука його, рука,—
мов крило у вітряка.
А язик — ой леле! —
Лопотить(3) та меле(4)!
Захлинається(5), кричить(6)
і веде(7) до того,
як в порожнє перелить(8)
воду із пустого.
Може, є і серед вас
Виступайченко Панас?
Ви йому, братове,
не давайте(9) слова!*

8. Ні для кого не секрет, що кожен має слідкувати за чистотою свого мовлення. Уяви, що ти є редактором шкільного вебсайту й на твій стіл потрапила стаття з лексичними помилками. Віднайди ці речення в статті. (У відповідь запиши тільки номери речень через кому без пробілу)

1. Наш клас дружній. 2. Ми завжди приймаємо активну участь у різних шкільних міроприємствах. 3. Підготуватися до них нам допомагає Оксана Пилипівна, яка являється нашим класним керівником. 4. Шкільне життя нам подобається.

Високий рівень

9. Відгадай загадку.

(Відповідь запиши з малої літери словом у відповідній граматичній формі, кількість клітинок відповідає кількості букв у правильній відповіді)

Розрізнити нас не кожен може —
Звуки всі і наголос в нас той же,
А приглянься, як поміж братами,
Є відмінність і між нами.

--	--	--	--	--	--	--

10. Прочитай текст і виконай завдання.

Щодня війна пише все нові історії, часто змушуючи ціпеніти від жаху. Та навіть утративши все, чи не єдиний спосіб отримати новий сенс життя — це почати

про когось піклуватися: навіть про маленьку тварину, адже себе вони врятувати не можуть.

Ось цей молодий ротвейлер в Ірпені понад 20 днів лишався закритим у вольєрі. Там було справжнє пекло: російські окупанти своїми обстрілами руйнували місто та забирали життя не лише мирних людей, а й братів наших менших. Тоді за подіями в місті із жахом спостерігав увесь світ...

Господарі цього пса були змушені тікати за кордон, а покинутий напризволяще собака втратив половину своєї ваги. Зоозахисниця Сніжана Бугрік знайшла його випадково в зачиненому вольєрі, на який упав дах зі зруйнованого будинку. Бідолашного собаку не було видно, лише чути, як той скавчить і просить про порятунок.

Після обстрілів собака дуже боявся чоловіків та лягав на землю, намагаючись сховатися. Можна лише здогадуватися, що цей пес пережив. Виснаженого й зневодненого, його забрали до ветклініки. Уже скоро він опиниться в нового господаря, який підпише зобов'язання піклуватися про звіра належним чином.

10.1. Добери синоніми до слова *напризволяще*.

- А самотній
- Б сам собі хазяїн
- В без догляду
- Г сам на сам
- Д без допомоги
- Е без нікого
- Ж наодинці
- З на ласку долі

10.2. Підбери до тексту всі висловлення, які могли б виконувати роль епіграфа.

А Якщо люди не навчаться допомагати один одному, то рід людський зникне з лиця землі.

В. Скотт

Б Забувайте образи. Але ніколи не забувайте доброту.

Конфуцій

В Хай оживає істина стара: Людина починається з добра!

Любов Забашта

Г Ти назавжди у відповіді за тих, кого приручив.

Антуан де Сент-Екзюпері

Відповіді

Варіант №1

№ з/п	Правильна відповідь
1	В
2	В
3	А
4	1 – В, 2 – Г, 3 – А, 4 – Б
5	1 – Б, 2 – В, 3 – А.
6	А, Б, Г, Е
7	1,3,4,5,6
8	1,2,3
9	омоніми
10	10.1. В,Д,З 10.2. Б,В,Г

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1. Лексикологія **ВАРІАНТ 2**

Початковий рівень

1. Богдан-Зиновій Михайлович Хмельницький – це один з найславетніших українських полководців, козацький гетьман, який очолив національно-визвольну боротьбу українського народу. Прочитай висловлювання відомого діяча й визнач, якими за значенням є виділені слова: «Неможливо всебічно і грунтовно визначити людські вчинки, не враховуючи їхніх закономірностей та одвічної волі неба».

А пароніми

Б синоніми

В омоніми

Г антоніми

2. У 5 класі в тебе з'явився новий предмет – «Вступ до історії України та громадянської освіти», на уроках якого ти познайомився з таким поняттям, як легенда. Вибери правильне визначення поняття «легенда».

А Народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите казковістю, фантастикою.

Б Сукупність умовних знаків і пояснень до карти, плану, малюнка тощо.

В Напис на монеті.

Г Вигаданий короткий повчальний твір.

3. Із 2015 року на телеканалі «1+1» щоранку з понеділка по п'ятницю виходила рубрика «Експрес-уроки від Олександра Авраменка», під час яких мовознавець знайомив українців з

особливостями правопису та правильного слововживання. Прочитай різні тлумачення слова «урок» й укажи те, де воно вжито в прямому значенні.

А Урок – найважливіша організаційна форма процесу пізнання світу учнями.

Б Урок – перше вогнище, зігрівшись біля якого людина прагне стати мислителем.

В Урок – це дзеркало загальної й педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства...

Г Урок – навчальне заняття, проміжок часу, відведений для заняття групою учнів постійного складу з окремого предмета за сталим розкладом.

Середній рівень

4. Не за горами високими, не за степами широкими, не за морями глибокими, а в царстві її Величності Мови є країна Лексикологія. І живуть там різні за значенням слова. Але одного разу у цій країні стався хаос, і слова розбіглися хто куди. Допоможи її мешканцям повернутися в рідні домівки: установи відповідність між словами та лексичною групою, до якої вони належать.

1 орел, Орел

А багатозначні слова

2 швидкий – повільний

Б синоніми

3 баран – барон

В пароніми

4 оранжевий – помаранчевий

Г антоніми

Д омоніми

5. Про людину можна судити за результатом її праці. У всі часи працьовиті люди вважалися сильними та значущими. Людину, яка працює, поважають у суспільстві. Це розуміли й наші предки, які склали багато прислів'їв про значення праці в житті людини. Поєднай частини українських прислів'їв.

1. **Праця** чоловіка годує,

А того **ввечері** не згониш.

2. Що **вранці** не зробиш,

Б що можна зробити **сьогодні**.

3. Не відкладай на **завтра** те,

В а **лінь** марнує.

6. Прочитай речення й згадай значення виділеного слова. Добери всі слова, які можуть сполучатися із цим словом.

Теплі, зворушливі слова сказав їм директор школи Олександр Антонович Захаренко.

А пісня

Б дерево

В промова

Г фільм

Д квіти

Е повітря

Ж увага

Достатній рівень

7. Оксана Сенатович – українська дитяча письменниця, перекладачка, редакторка. Широко відомі її книжки: «Червоні лелеки», «Вісім сотень колобків», «Вчиться Вересень читати», «Сніговик», «Живемо в одному домі», «Шпаки на колесах», «Соловейку, тьох-мажор». Перу О. Сенатович також належить повість «Не виростуть хлопці без дощу».

Прочитай вірш поетки «Балакуни» та випиши синоніми до слова «балакун».

(У відповідь запиши тільки номери синонімів через кому без пробілу)

Балакуни

Будував Базіка(1) дім –
Сім дверей і вікон сім.
Торохтій(2) допомагав:
Язиком дошки(3) тесав.
Метушився Пустомеля(4):
- Скоро будуть стіни й стеля.
Говорун(5) клав на словах
з жерсті цинкової дах.
І Патякало(6) не плавав:
- Я усе покрию лаком.
Балакун все щебетав(7),
нахвалявся, обіцяв
для гостей спекти в печі
пиріжки та калачі.
В дім без вікон, без дверей
Лепетун(8) скликав гостей(9).

8. Ні для кого не секрет, що кожен має слідкувати за чистотою свого мовлення. Уяви, що ти є редактором шкільного вебсайту й на твій стіл потрапила стаття з лексичними помилками. Віднайди ці речення в статті.

У відповідь запиши тільки номери речень через кому без пробілу.

1. Мова виявляє себе тільки в мовленні. 2. Я рахую, що нам потрібно слідити за своїм мовленням. 3. У людини, яка багато читає, зростає лексичний запас. 4. Тож давайте більше читати!

Високий рівень

9. Відгадай загадку.

Відповідь запиши з малої літери словом у відповідній граматичній формі, кількість клітинок відповідає кількості букв у правильній відповіді.

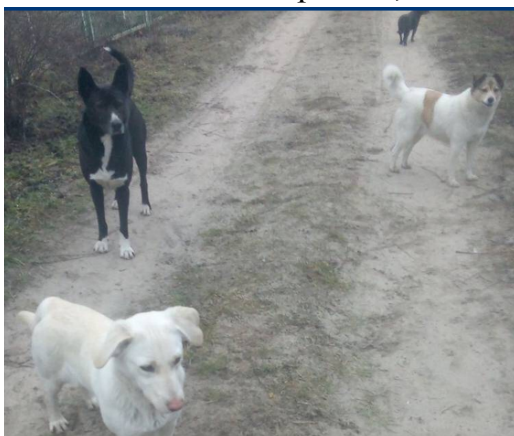
Хто порівнятися може зі мною:
Я і прекрасний, чарівний, казковий,
Роблю все скоро, швидко, раптово.
Є в мене хата, будинок і дім
І звуть мене...

--	--	--	--	--	--	--

10. Прочитай текст і виконай завдання.

Щодня війна пише все нові історії, часто змушуючи ціпеніти від жаху. Та навіть утративши все, чи не єдиний спосіб отримати новий сенс життя – це почати про когось піклуватися: навіть про маленьку тварину, адже себе вони врятувати не можуть.

Таких собак та котів назбиралося близько 2 сотень у дачному масиві неподалік села Ровжі на Київщині. Це кілька кілометрів суходолом та 12 кілометрів водою через Київське водосховище від сіл Катюжанка та Козаровичі, де місяць

російські загарбники вбивали та тримали в заручниках місцеве населення, контролюючи майже всі виїзди і в'їзди. Тоді з окупованих сіл в напрямку Ровжів українські захисники організовували для цивільних переправу на човнах через водосховище.

Доки ж на протилежному березі водосховища гриміли вибухи, у небі гуркотіли ворожі гвинтокрили, а по всій країні відбувалися перебої з доставкою продуктів в магазини, сусіди в дачному масиві згуртувалися й ділилися їжею не лише один з одним, а й з тамтешніми котиками й собачками.

10.1. Добери синоніми до слова **сенси**.

- А аналіз
- Б напрямок
- В зміст
- Г роль
- Д суть
- Е мета
- Ж оцінка

З стан

10.2. Підбери до тексту всі висловлення, які могли б виконувати роль епіграфа.

А Забувайте образи. Але ніколи не забувайте доброту.

Конфуцій

Б Хай оживає істина стара: Людина починається з добра!

Любов Забашта

В Якщо люди не навчаться допомагати один одному, то рід людський зникне з лиця землі.

В. Скотт

Г Ти назавжди у відповіді за тих, кого приручив.

Антуан де Сент-Екзюпері

Відповіді

Варіант №2

№ з/п	Правильна відповідь
1	Б
2	А
3	Г
4	1 – Д, 2 – Г, 3 – В, 4 – Б
5	1 – В, 2 – А, 3 – Б
6	А, В, Г, Ж
7	1,2,4,5,6,8
8	2,3,4
9	Синонім
10	10.1. В,Д,Е 10.2. Б,Г

Використані джерела

1. Бойко Грицько: біографія для дітей та цікаві факти. URL: <https://dovidka.biz.ua/gritsko-boyko-b-ograf-ya-dlya-d-tey-ta-ts-kav-fakti-skoro-cheno/>
2. Бойко Грицько. «Виступайченко». URL: <https://osvita.ua/school/literature/b/66518/>
3. Вислови про милосердя. URL: <https://dovidka.biz.ua/vislovi-pro-miloserdya>
4. Глазова О.П. Українська мова. 5 кл.: підруч.для закладів загальної середньої освіти / О.П.глазова. – Вид.2-ге, доопр. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. – 240с.: ілюстр.
5. Голуб Н.Б., Остапенко Н.М. ДИВОСВІТ. Черкаси: БРАМА-ІСУЕП.1999. – 152с.

6. Домашні тварини під час війни в Україні. URL:
<https://genevasolutions.news/ukraine-stories>
7. Експрес-уроки української мови Олександра Авраменка. URL:
<https://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>
8. Сенатович Оксана. «Балакуни». URL:
<https://bul.in.ua/s/senatovich-oksana/balakuni>
9. Сенатович Оксана: біографія коротко. URL:
<https://dovidka.biz.ua/oksana-senatovich-biografiya-korotko>
10. Серіал школа святкує день народження. URL:
<https://1plus1.ua/ru/novyny/serial-skola-svatkue-den-narodzenna>